

Regeringens proposition till Riksdagen om godkännande av delvist återtagande av reservationerna till konventionen angående flyktingars rättsliga ställning och till det härtill anslutna protokollet samt med förslag till lag om konventionen angående flyktingars rättsliga ställning och protokollet angående flyktingars rättsliga ställning.

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner att delvis återta reservationerna som gjorts till konventionen angående flyktingars rättsliga ställning och till protokollet angående flyktingars rättsliga ställning. Finland anslöt sig år 1968 till konventionen och till 1967 års protokoll. Vid anslutningen gjorde Finland sammanlagt sju reservationer, av vilka sex gäller vissa artiklar och en är en allmän reservation, enligt vilken vid tillämpningen av konventionens bestämmelser om att flykting skall tillerkännas den förmånligaste behandling, som tillkommer främmande lands medborgare, de särskilda förmåner Finland beviljat eller kommer att bevilja nordisk medborgare inte skall inverka.

Nu föreslås att riksdagen godkänner återtagandet av de av Finland gjorda reservationerna med undantag av den allmänna reservationen och reservationen till artikel 24 punkt 3 i flyktingkonventionen, som gäller socialskyddsavtal. Återtagandet av reserva-

tionerna har blivit aktuellt av olika orsaker. Bakgrunden utgörs bland annat av den år 1995 genomförda reformen av Finlands grundrättigheter, Europeiska rådets slutsatser i Tammerfors om fullständigt tillämpande av flyktingkonventionen samt flyktingkonventionens 50 års jubileum år 2001.

I propositionen ingår även ett lagförslag om att lyfta upp till lagnivå de bestämmelser i flyktingkonventionen och protokollet som enligt den nya grundlagen och tolkningspraxisen hör till området för lagstiftningen.

Återtagandet av reservationerna träder i kraft efter att detta meddelats Förenta Nationernas generalsekreterare hos vilken flyktingkonventionen och 1967 års protokoll deponerats. Propositionens lagförslag är avsett att träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av republikens president samtidigt som återtagandet av reservationerna träder i kraft.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

Finland anslöt sig till den i Genève den 28 juli 1951 ingångna konventionen angående flyktingars rättsliga ställning (nedan flyktingkonvention, FördrS 77/1968) den 10 oktober 1968. Samtidigt anslöt sig Finland till det i New York den 31 januari 1967 uppgjorda protokollet angående flyktingars rättsliga ställning (nedan 1967 års protokoll, FördrS 78/1968). Flyktingkonventionen trädde för Finlands del i kraft den 8 januari 1969. Protokollet av år 1967 trädde i kraft redan vid deponeringen av anslutningsinstrumentet den 10 oktober 1968.

Flyktingkonvention och det härtill anslutna 1967 års protokollet utgör självständiga avtal. Avtalen innehåller en allmän definition av flykting och där fastslås minimistandarden vid bemötandet av flyktingar. Utgångspunkten för flyktingdefinitionen är förföljelse av person. Med flykting avses en person som i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan som ovan sagts, inte önskar begagna sig av sagda lands skydd. Den kanske viktigaste följden av flyktingstatus är det så kallade återförvisningsförbudet (non-refoulement), enligt vilket en stat inte får utvisa eller återsända en flykting till ett sådant område där han riskerar förföljelse.

1967 års protokoll uppgjordes eftersom flyktingkonventionen endast gällde personer som blivit flyktingar på grund av händelser före den 1 januari 1951. Enligt konventionen åtnjöt alltså personer, som blivit flyktingar på grund av händelser som inträffat efter år 1951, inte skydd av konventionen. För att avhjälpa denna brist uppgjordes på uppdrag av FN:s flyktingöverkommisarie ett protokoll, enligt vilket till protokollet anslutna stater förbinder sig att tillämpa flyktingkonventionen oberoende av om händelsen inträffat före den 1 januari 1951 eller inte. Med detta protokoll kom också nya flyktingar således att åtnjuta flyktingkonventionens rättsskydd.

Då Finland anslöt sig till flyktingkonventionen gjorde Finland sammanlagt sju reservationer. De särskilda reservationerna gäller artiklarna 7, 8, 12, 24, 25 och 28. Dessutom gjordes en allmän reservation där det förklaras att vid tillämpningen av konventionens bestämmelser om att flyktingar skall tillerkännas den förmånligaste behandling, som tillkommer främmande lands medborgare, denna behandling inte skall påverkas av att särskilda förmåner från finsk sida tillerkänts eller kommer att tillerkännas medborgare i Danmark, Island, Norge och Sverige. Reservationerna till flyktingkonventionen gällde samtidigt också 1967 års protokoll, vilket Finland skilt bekräftade i ett brev från utrikesministern till Förenta Nationernas (FN) generalsekreterare.

Då Finland anslöt sig till flyktingkonventionen och 1967 års protokoll uppskattades antalet i flyktingkonventionen avsedda flyktingar uppgå till cirka 2500 i Finland. Då ansågs att flyktingar inte skulle beviljas längre gående rättigheter än vad utlänningar i allmänhet har i Finland.

2. Propositionens målsättning och de viktigaste förslagen

Propositionens målsättning är att Finland återtar de reservationer som gjorts i flyktingkonventionen och 1967 års protokoll, som inte längre svarar mot finsk lagstiftning och förvaltningspraxis och vilka det inte heller i övrigt finns behov att hålla i kraft.

Med propositionen anhålls om att riksdagen godkänner återtagandet av reservationerna till artikel 7, 8, 12, 24 (delvis), 25 och 28. Den allmänna reservationen beträffande nordiska medborgare och likaså reservationen till artikel 24 punkt 3 är avsedda att förbli i kraft.

I propositionen ingår också ett lagförslag, i vilket föreslås att de bestämmelser i flyktingkonventionen och protokollet, som år 1968 sattes i kraft genom förordning och som enligt nugällande bedömning till följd av den nya grundlagen och tolkningspraxisen hör till området för lagstiftningen, lyfts upp till lagnivå. Detta har ansetts motiverat av den an-

ledningen, att flyktingkonventionen och därigenom också protokollet utgör synnerligen betydande internationella förpliktelser.

3. Bedömning av nuläget

Flyktingkonventionen och 1967 års protokoll sattes i kraft år 1968 genom förordning. Detta har uppenbarligen berott på att dågällande II kapitel i regeringsformen endast gällde finska medborgares allmänna rättigheter och flyktingars rättsliga ställning uppfattades inte som hörande till området för lagstiftningen. Situationen förändrades dock senast år 1995 då man i samband med reformen av grundrättigheterna utsträckte persontillämpningsområdet för grundrättigheterna att generellt gälla även utlänningar.

Då begreppet området för lagstiftningen förändrats har man inte inlett åtgärder för att höja stadgandena om ikraftsättande av fördrag från tidigare förordningsnivå till lagnivå bl.a. eftersom detta skulle innebära ett mycket vittomfattande lagstiftningsprojekt beträffande Finlands hela fördragsinstitut.

Beträffande det föreslagna återtagandet av reservationer är det fråga om nya internationella förpliktelser som Finland i och med återtagandet godkänner som bindande för sig. Enligt normal praxis skulle dessa sättas i kraft genom att ändra förordningen. Avsaknaden av ikraftsättande norm på lagnivå skulle vara problematiskt speciellt i fråga om artikel 12 punkt 1 i flyktingkonventionen. Oberoende av genomförda eller planerade internationelltprivaträttsliga reformer iaktas i lagar om individens personrättsliga ställning ännu nationalitetsprincipen. Lagstiftnings tekniskt kunde ändringen ske genom att ändra de lagar med sakinnehåll, som gäller utlänningar och nationalitetsanknytning, att svara mot artikel 12 i konventionen beträffande utlänningar. Sådana lagar skulle det dock finnas en ansevärd mängd av och dessutom finns inte alls lagstadganden om många förhållanden som faller under artikel 12 punkt 1. Eftersom en flyktings personrättsliga ställning enligt artikel 12 punkt 1 bestäms enligt hemvist eller i andra hand vistelseort, kan denna bestämmelse tillämpas direkt på grund av konventionsbestämmelsen.

Genèvekonventionen om flyktingars rätts-

liga ställning och New York -protokollet utgör likväl synnerligen betydelsefulla internationella förpliktelser, vars bestämmelser har betydande verkningar med tanke på rättsställningen för personer som anses som flyktingar. Ett flertal bestämmelser i konventionen och protokollet har dessutom en nära anknytning till de grundläggande rättigheterna som är tryggade i grundlagen. Därför har det i denna proposition ansetts befogat att de bestämmelser i Genèvekonventionen och New York -protokollet som enligt nugällande bedömning hör till området för lagstiftningen, även formellt lyfts upp till lagnivå genom att undantagsvis stifta en särskild lag om detta. Eftersom konventionen och protokollet redan är i kraft i Finland kan en sådan lag inte mera vara en ikraftträdelselag. I stället föreslås att det stiftas en särskild lag om konventionen angående flyktingars rättsliga ställning och om protokollet om flyktingars rättsliga ställning, i vilken endast konstateras, att de bestämmelser i konventionen och protokollet som hör till området för lagstiftningen gäller som lag. Regeringen betonar att denna lagstiftningsmässiga lösning inte bör anses förbåda, att denna lösning allmänt kommer att tillämpas på samtliga internationella förpliktelser som före den nya grundlagen satts i kraft enbart genom förordning.

4. Propositionens verkningar

Propositionen har inga ekonomiska eller organisatoriska verkningar. Återtagandet av reservationerna förbättrar i praktiken de personers ställning som i Finland beviljas flyktingsstatus enligt flyktingkonventionen. Reservationerna har dock på senare tid knappast haft någon praktisk betydelse, varför den faktiska betydelsen av återtagandet för individens ställning blir mindre än den principiella betydelsen.

5. Beredningen av ärendet

Möjligheten att återta de reservationer som Finland gjort till flyktingkonventionen och 1967 års protokoll eller en del av dem har granskats även tidigare, bland annat åren 1971 och 1979, men då har man utgående

från de utredningar som införskaffats stannat för att hålla dem i kraft.

Den 28 juli 2001 hade det förflutit 50 år sedan flyktingkonventionen uppgjordes. FN:s flyktingkommissariats byrå UNHCR, som övervakar konventionens verkställighet, har i samband med jubileumsåret bett avtalsparterna granska sina reservationer till konventionen och bedöma huruvida de ännu är aktuella. En justering av reservationerna är motiverad också för att flyktingkonventionen utgör den centrala grunden för Finlands flyktingpolitik. Europeiska rådet konstaterade vid sitt extra möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 att Europeiska unionen har förbundit sig till en full och täckande tillämpning av flyktingkonventionen. Finland har som ordförandeland i Tammerfors ett särskilt ansvar för att främja verkställigheten av Tammerforsbesluten.

Justeringsbehovets aktualitet framhävs också av den grundrättighetsreform som genomfördes i Finland år 1995 och som sådan intogs i den nya grundlagen. Centrala

principer i de förnyade grundrättighetsstadgandena är att grundrättighetsskyddet utvidgats att gälla utlänningar som berörs av finsk rättstillämpning. Förbudet mot diskriminering förutsätter att utlänningar behandlas såsom jämställda med finska medborgare.

Utrikesministeriet vidtog en utredning om Finlands reservationer som visade att Finlands reservationer till flyktingkonventionen inte, förutom den allmänna reservationen om nordiska medborgares särställning och reservationen till en artikel, längre är aktuella. Om ett delvist återtagande av Finlands reservationer har utlåtanden inbegärts av justitieministeriet, inrikesministeriet, arbetsministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet. Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag i utrikesministeriet och utlåtande om propositionsutkastet har inbegärts av sagda ministerier och Flyktingrådgivningen, Finlands flyktinghjälp, Finlands Röda Kors, Förbundet för mänskliga rättigheter och Amnesty International. I de erhållna utlåtandena har ett återtagande av reservationerna förordats.

DETALJMOTIVERING

1. Detaljmotivering till det delvisa återtagandet av reservationer

1.1. Reservationen till artikel 7 punkt 2 i flyktingkonventionen

Enligt reservationen som Finland gjort till artikel 7 punkt 2 i flyktingkonventionen är Finland inte berett att generellt undanta en flykting som uppfyller villkoret om tre års vistelse i Finland från de villkor om ömsesidighet i vår lagstiftning, som finsk rätt uppställer som förutsättning för att en utlänning skall kunna åtnjuta vissa förmåner.

Enligt artikel 7 punkt 2 i flyktingkonventionen får alla flyktingar inom en fördragslutande stats område efter tre års vistelse vara undantagna från villkor om ömsesidighet i lagstiftningen. Ömsesidighet i lagstiftningen avser i detta sammanhang att två stater i sin lagstiftning ömsesidigt uppställer samma begränsningar för sina medborgare.

Undantaget från ömsesidighet aktualiseras då flyktingarnas rättsliga ställning granskas i förhållande till andra utlänningars ställning. Förarbetena till flyktingkonventionen visar att ömsesidigheten ansågs väsentligen höra till utländsk persons rättsliga ställning. En utländsk medborgare skulle behandlas på samma sätt som hans eget land behandlade utlänningar. Denna tanke utgick naturligtvis från att utlänningen var medborgare i någon stat. En flykting kan dock vara statslös eller åtminstone inte åtnjuta skydd av sin nationalitetsstat, varför kravet på ömsesidighet ansågs försätta flyktingen i oskäligt dålig ställning. Undantaget från ömsesidighet ansågs dock inte betyda att mestgynnadbehandling av viss nationalitet automatiskt skulle utsträckas till att omfatta flyktingar. I artikel 7 avsågs i stället sådana rättigheter som utlänningar allmänt åtnjuter.

Ömsesidighet i lagstiftningen skulle i praktiken leda till att flyktingar med olika härkomst skulle komma i olikvärdig ställning i någon stat, beroende på lagstiftningen i deras hemland. Artikel 7 punkt 2 i konventionen säkerställer alltså att alla flyktingar i en viss

stat efter tre års vistelse är sinsemellan jämställda.

Vid beredningen av Finlands anslutning till flyktingkonventionen förmedlade inrikesministeriet år 1966 till utrikesministeriet ett utlåtande av den dåvarande medborgarskapskommittén, där kommittén ansåg att det inte fanns skäl att ställa i konventionen avsedda flyktingar i bättre ställning än övriga utlänningar i landet.

Enligt nutida tänkande skiljer sig dock flyktingarnas situation från övriga utlänningars. De är i behov av internationellt beskydd, varför deras speciella omständigheter bör beaktas. Ingen remissinstans har ansett reservationen till artikel 7 punkt 2 i flyktingkonventionen längre nödvändig. I praktiken har flyktingar i Finland inte heller behandlats olika beroende på lagstiftningen i hemstaten. Därför föreslås att Finlands reservation till artikel 7 punkt 2 i konventionen återtas.

1.2. Reservationen till artikel 8 i flyktingkonventionen

I reservationen till artikel 8 i flyktingkonventionen har Finland förklarat att artikeln inte är bindande för Finland. Artikeln gäller undantagsåtgärder som kan vidtas mot någon viss främmande stats medborgare med avseende på deras person, egendom eller intressen. Enligt artikeln kan en fördragsstat inte gentemot en medborgare som formellt är medborgare i den ifrågavarande främmande staten tillämpa sådana åtgärder endast på grund av detta flyktingskap. En fördragslutande stat som på grund av den egna lagstiftningen är förhindrad att tillämpa den i artikeln fastslagna allmänna grundsatsen, skall i tillämpliga fall medge undantag för sådana flyktingar.

I bakgrunden till artikel 8 finns erfarenheterna från andra världskriget. Efter krigsutbrottet blev personer, som flytt undan till exempel Nazi-Tysklands förföljelser, i de allierade länderna föremål för undantagsåtgärder riktade mot en fientlig stats medborgare (internering, frysning av tillgångar, beslag av egendom), eftersom dessa personer formellt

ännu var medborgare i den fientliga staten. Under förhandlingarna om konventionen framgick dock att vissa stater av orsaker som rörde nationell säkerhet ville reservera möjligheten att i undantagsförhållanden (till exempel krigshot) rikta undantagsåtgärder också mot flyktingar. Av denna orsak tillkom sista satsen i artikeln om "fördragsslutande stat, som på grund av den egna lagstiftningen är förhindrad att tillämpa den i denna artikel fastslagna allmänna grundsatsen".

Reservationen till artikel 8 gjordes liksom reservationen till artikel 7 punkt 2 utgående från medborgarskapskommitténs utlåtande till inrikesministeriet. Medborgarskapskommittén ansåg också beträffande denna artikel, att det inte fanns skäl att ställa i konventionen avsedda flyktingar i bättre ställning än övriga utlänningar i landet.

Enligt nutida tänkande skiljer sig dock flyktingarnas situation från övriga utlänningar, så som ovan konstaterats i samband med artikel 7. Konventionens förarbeten visar dessutom att bakom artikel 8 låg tanken att flyktingar som flytt från en krigsförande fiertlig stats regering inte (fastän de formellt fortfarande var medborgare i en fientlig stat) skulle ha samma ställning som medborgare i denna fientliga stat. Med tanke på säkerhetsaspekten tillkom den sista meningen i artikeln som ger tillämpningen flexibilitet.

ingen remissinstans har ansett att Finlands reservation till artikel 8 längre är behövlig. Den har inte heller i praktiken haft betydelse. Därför föreslås att reservationen till artikel 8 i konventionen återtas.

1.3. Reservationen till artikel 12 i flyktingkonventionen

I reservationen till artikel 12 förklarar Finland att konventionen inte föranleder ändring i den för Finlands del gällande internationella privaträtten, såvida en flyktings personrättsliga ställning enligt den skall bestämmas i enlighet med hans hemlands lag.

Enligt artikel 12 punkt 1 bestäms en flyktings personrättsliga ställning av lagen i det land där han har sitt hemvist eller, om han saknar hemvist, av lagen i det land där han har sin vistelseort. Punkten anknyter bland annat till familje- och arvsrätt. I förarbetena

till konventionen framgår att det i något skede förelåg ett förslag, enligt vilket flyktingens personrättsliga ställning skulle bestämmas av lagen i landet där han var medborgare. Som motargument framfördes dock att en flykting inte kan tvingas följa det lands lagar från vilket han flytt. Som exempel nämndes bland annat hur omöjlig situationen skulle ha varit om Nazi-Tysklands s.k. Nürnberglagar skulle ha utsträckts att gälla judar som flytt till utlandet. Dessutom konstaterades att det är motiverat att inte göra skillnad på statslös och flykting i fråga om personrättslig ställning eftersom ingendera åtnjuter skydd av sitt ursprungliga hemland eller medborgarskapsland.

Finlands reservation till artikel 12 punkt 1 gjordes för att man ansåg konventionen strida mot i Finland rådande nationalitetsprincip. I fråga om statslösa personer har Finland dock sedan gammalt tillämpat principen om vistelseland.

I många frågor som rör individens personrättsliga ställning tillämpas i Finland ännu nationalitetsprincipen. Återtagande av reservationen skulle således innebära att i fråga om flyktingar skulle i dessa frågor tillämpas en annan stats lag än på övriga utlänningar. Eftersom flyktingen dock sällan har sådan anknytning till sin medborgarskapsstat, att det vore motiverat att tillämpa denna stats lagar, föreligger inte hinder för att återkalla reservationen. Reservationen föreslås på nämnda grunder bli återkallad.

1.4. Reservationen till artikel 24 punkt 1 b

I reservationen till artikel 24 punkt 1 b i flyktingkonventionen förklarar Finland att bestämmelserna i denna punkt inte är bindande för Finland. Artikel 24 gäller arbetslagstiftning och socialskydd. Enligt artikel 24 punkt 1 b tillerkänner en fördragsslutande stat en flykting, som lovligen vistas inom statsområdet, samma behandling som statens egna medborgare beträffande socialskydd (lagstadgade bestämmelser rörande olycksfall i arbete, yrkessjukdomar, moderskap, sjukdom, invaliditet, ålderdom, dödsfall, arbetslöshet, familjeförsörjningsskyldighet ävensom varje annan situation, som enligt

ifrågavarande stats lag täcks av socialskydd) dock med vissa i konventionen närmare uttalade förbehåll. Förbehållen innehåller bestämmelser till skydd för redan förvärvade rättigheter och rättigheter, som håller på att förvärvas, samt särskilda föreskrifter i det lands lag vari flyktingen vistas, vilka avser förmåner eller delar av förmåner som uteslutande bekostas av allmänna medel, eller vilka gäller bidrag till personer, som inte i fråga om erläggande av avgifter uppfyller förutsättningarna för erhållande av full pension.

Vid beredningen av konventionen fördes diskussioner om i vilken mån den i punkt 1 nämnda principen om lika behandling lämpar sig på sådana förmåner som grundar sig på avtal mellan arbetstagare och arbetsgivare. Slutsatsen var dock att punkt 1 endast gäller lagstadgade bestämmelser.

Finlands reservation grundade sig på det utlåtande utrikesministeriet år 1967 erhöi av socialministeriet. Enligt utlåtande var reservationen nödvändig på grund av stadgandet i folkpensionslagen (347/1956) om bosättnings- och på grund av att enligt lagen angående arbetslöshetskassor, som äga rätt till bidrag ur statsmedel (125/1934), endast en finsk medborgare kunde bli medlem av en arbetslöshetskassa.

Även många andra länder än Finland gjorde i tiden reservationer till artikel 24 i konventionen. Dessa reservationer har dock återtagits i och med att inställningen till socialskyddets karaktär ändrats. Principen om lika behandling av egna medborgare och utlänningar har fått allt större fäste också i fråga om socialskyddet. Inom arbetslagstiftningen kan principen om förbud mot diskriminering redan anses universellt godtagen.

I Finland har man inom socialskyddslagstiftningen till stor del frångått nationalitetsförbehållet. Till exempel tillämpas arbetspensionslagstiftningen och olycksfallsförsäkringslagstiftningen på alla som arbetar i Finland oberoende av nationalitet. I folkpensionslagstiftningen har stadgats om en väntetid skilt för utlänningar, men i flyktingkonventionen och 1967 års protokoll avsedda flyktingar jämställs med stöd av 1d § folkpensionslagen (1217/1988) med finska medborgare. Likaså ingår i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad so-

cial trygghet (1573/1993) ett uttryckligt stadgande om att flyktingar skall jämföras med finska medborgare i fråga om bosättning vid bestämmande av rätten till bosättningsbaserad social trygghet såsom bland annat förmåner enligt sjukförsäkringslagen (364/1963), lagen om handikappbidrag (124/1988), barnbidragslagen (796/1992), lagen om moderskapsunderstöd (477/1993) och lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/1984).

Enligt 3 § 1 mom. lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) kan en sådan lönearbetare bli medlem i en löntagarkassa som är bosatt i Finland och inte har fyllt 65 år och som arbetar i ett sådant yrke eller inom en sådan bransch som omfattas av kassans verksamhetsområde. Enligt samma lagrum kan en i Finland bosatt företagare, som inte fyllt 65 år, bli medlem i företagarkassan. Krav på medborgarskap hör alltså inte längre till medlemsskap i en arbetslöshetskassa.

Finlands reservationen till artikel 24 punkt 1 b föreslås bli återtagen på ovan nämnda grunder.

1.5. Reservationen till artikel 24 punkt 3 i flyktingkonventionen

I reservationen till artikel 24 punkt 3 i flyktingkonventionen förklarar Finland att bestämmelserna i nämnda punkt inte är bindande för Finland. Artikel 24 punkt 3 gäller överenskommelser om socialskydd. Enligt denna punkt skall förmåner om vilka bestäms i överenskommelser om socialskydd utsträckas till flyktingar under förutsättning att dessa uppfyller de villkor, som föreskrivits medborgarna i de stater vilka undertecknat överenskommelserna i fråga.

Socialministeriet konstaterade år 1967 i sitt utlåtande till utrikesministeriet att avtal om sociala förmåner, som Finland ingått med andra stater, endast tillämpas på avtal sparternas medborgare. Socialministeriet fann det inte ändamålsenligt att utsträcka förmåner i överenskommelser, som ingåtts eller kan komma att ingås, till att gälla också flyktingar och statslösa.

Nu omfattar socialskyddsavtal som Finland ingått i allmänhet alla personer som omfattas av lagstiftningen samt deras familjemedlemmar och förmänstagare utan att avtalen be-

gränsats till avtalsparternas medborgare. Dessutom har i avtalen som regel garanterats att i flyktingskonventionen avsedda flyktingar behandlas jämbördigt med avtalspartens medborgare. Denna huvudregel har dock ett undantag: jämbördig behandling gäller inte flyktingar vid bestämmandet av rätten till pension enligt folkpensionslagen och familjepensionslagen (38/1969) och bestämmandet av dess utbetalning till en person bosatt på den andra avtalspartens område. Bestäms beviljandet av förmån endast på grund av avtal tillämpas inte på flyktingar samma i avtalet bestämda villkor som på egna medborgare. På grund av ovanstående kan Finlands reservation till artikel 24 punkt 3 inte återtas.

1.6. Reservationen till artikel 25 i flyktingkonventionen

I reservationen till artikel 25 i flyktingkonventionen förklarar Finland att finsk myndighet inte är förpliktad att i utländsk myndighets ställe utfärda sådan handling eller sådant intyg, vars utfärdande inte är möjligt i Finland. Artikel 25 i konventionen förpliktar en fördragsslutande stat att sörja för att sådant bistånd ges åt en flykting för utövande av någon viss rättighet som han inte kan erhålla av hemlandets myndighet. Det gäller främst intyg och handlingar som behövs för att utöva någon rättighet. I artikeln bestäms också om dessa handlingars beviskraft.

Bakgrunden till även denna artikel är enligt förarbetena att flyktingar inte åtnjuter sin nationalitetsstats skydd. För att kunna utöva sina rättigheter behöver flyktingen bistånd av fördragsstatens förvaltningsmyndigheter då ärendet normalt skulle ankomma på hans nationalitetsstats myndigheter. Som exempel nämns bland annat ingående av äktenskap och öppnande av bankkonto. För att utöva sådana rättigheter behöver flyktingen ämbetsbevis eller annan handling som förutsätter förvaltningsmyndighets medverkan. En utländsk medborgare kan vanligen lätt erhålla den handling han behöver av sitt hemlands myndighet till exempel via konsulat. En flykting har dock inte denna möjlighet, varför han utan dylika avtalsbestämmelser skulle vara i sämre ställning än övriga utlänningar.

Finlands reservation gjordes utgående från

medborgarskapskommitténs utlåtande år 1966 till inrikesministeriet. Medborgarskapskommittén ansåg att ingen finsk myndighet kan ge en flykting till exempel ämbetsbevis eller annan handling som bevisar flyktingens identitet om nödiga officiella uppgifter saknas. Därför föreslog kommittén att reservationer skulle göras till artikel 25 punkterna 2 och 3.

Enligt gällande lagstiftning kan en flykting beviljas även resedokument, fastän flyktingens identitet inte kunnat säkerställas. Då kan i flyktingens resedokument antecknas att innehavarens identitet inte kunnat säkerställas. Till landsflyktens natur hör ofta att inga officiella identitetshandlingar kunnat erhållas från hemlandet och att det inte är möjligt att heller senare få sådana. De uppgifter en person som beviljats flyktingstatus uppger, identiteten inkluderad, har bedömts vara tillräckligt tillförlitliga. Flyktingar och deras familjemedlemmar antecknas i befolkningsregistret, varifrån de kan erhålla ämbetsbevis.

Finlands reservation till artikel 25 i flyktingkonventionen föreslås bli återtagen.

1.7. Reservationen till artikel 28 i flyktingkonventionen

Enligt reservationen till artikel 28 i flyktingkonventionen godkänner Finland inte de i denna artikel stipulerade förpliktelserna, eftersom det enligt hos oss tillämpad praxis är ändamålsenligare att utfärda främlingspass. Finland är däremot berett att godkänna av andra fördragsslutande stater i enlighet med denna artikel utfärdade resedokument.

Enligt artikel 28 skall en fördragsslutande stat för en flykting, som lovligen vistas inom statsområdet, utfärda resedokument, såvida inte tungt vägande skäl som hänför sig till den nationella säkerheten eller den allmänna ordningen talar däremot. En fördragsslutande stat kan utfärda sådant resedokument även till annan flykting inom statsområdet. Beviljandet av resedokument bör prövas välvilligt särskilt i fråga om flyktingar som befinner sig inom statsområdet och som är ur stånd att erhålla resedokument från det land där han har lov att vistas. Dessutom skall resedokument som enligt tidigare internationella överenskommelser utfärdats till flyktingar anses giltiga.

Finlands reservation gjordes utgående från medborgarskapskommitténs utlåtande till inrikesministeriet. Medborgarskapskommittén konstaterade att det i Finland brukliga s.k. främlingspasset, som beviljas flyktingar och statslösa för uppehåll och utlandsresor, är härtill fullständigt och mera ändamålsenligt, tillförlitligt och i många fall för flyktingen förmånligare än i konventionen stipulerat resedokument, varför det inte finns skäl att frågå detta.

Enligt 6 § utlänningslagen (378/1991), som trädde i kraft år 1991, skall i 35 § avsedd flykting beviljas resedokument. Sådana flyktingar är utlänningslagens 1) har fått asyl i Finland, 2) har beviljats uppehållstillstånd som flykting inom ramen för Finlands flyktingkvot, 3) är familjemedlem som erhållit uppehållstillstånd och som med hänsyn till omständigheterna skall betraktas som flykting. Stadgandena om flyktingens resedokument har ansetts öka flyktingens rättsskydd, eftersom där kan konstateras hans flyktingstatus enligt flyktingkonventionen.

Finlands reservation till artikel 28 i flyktingkonventionen föreslås bli återtagen.

1.8. Den allmänna reservationen till flyktingkonventionen

I den allmänna reservationen till flyktingkonventionen förklarar Finland att vid tillämpningen av konventionens bestämmelser om att en flykting skall beviljas den förmånligaste behandling, som tillkommer främmande lands medborgare, denna behandling inte skall påverkas av att särskilda förmåner från finsk sida beviljats eller kan komma att beviljas medborgare i Danmark, Island, Norge och Sverige.

Den allmänna reservationen är fortfarande befogad. Arbetsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet har i sina utlåtanden ansett det behövligt att kvarhålla den. I det följande nämns exempel på fall då nordiska medborgare beviljas särskilda förmåner i Finland jämfört med personer med flyktingstatus.

Enligt 10 § 1 mom. utlänningslagen har medborgare i Danmark, Island, Norge och Sverige rätt att resa in i Finland utan pass d-

rekt från länderna i fråga och att vistas här utan uppehållstillstånd samt att arbeta utan arbetstillstånd, enligt vad som avtalats med dessa stater. Detta stadgande om nordiska medborgares inresa, vistelse och arbete betyder i praktiken att andra nordiska medborgare är under sin vistelse i Finland helt befriade från kravet på uppehållstillstånd. En utlänningslag som är bosatt i Finland och med flyktingstatus, som är medborgare i tredje land, behöver däremot uppehållstillstånd för att vistas och arbeta här.

Konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land (FördrS 11/1987) gäller muntlig och skriftlig kontakt med en myndighet eller annat offentligt organ, dock inte telefonkontakt. De fördragsslutande staterna förbinder sig att verka för att en medborgare i en fördragsslutande stat vid behov skall kunna använda sitt eget språk (finska, isländska, norska, svenska och danska) vid kontakt med en myndighet och andra offentliga organ i en annan fördragsstat (domstolar, sjukvårds-, hälsovårds-, socialvårds- och barnavårdsmyndigheter samt arbetsmarknads-, skatte-, polis och skolmyndigheter). Motsvarande rätt tillkommer inte flyktingar som bor i Finland med flyktingstatus.

Enligt avtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer (FördrS 24/2001) skall viss hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärer, som är nordiska medborgare och i sin hemstat fått jämförlig form av rättsligt godkännande att verka som yrkesutövare, under vissa förutsättningar erhålla sådant godkännande även i Finland. Motsvarande rätt tillkommer inte flykting som bor i Finland med flyktingstatus och är yrkesutövare.

Enligt överenskommelsen mellan de nordiska länderna om nordisk arbetsmarknad för personer som genomgått en behörighetsgivande högre utbildning omfattande minst tre års studier (FördrS 73 - 74/1998) uppfyller en nordisk medborgare med i denna överenskommelse avsedd examen i annat nordiskt land behörighetsvillkoren för en offentlig tjänst eller befattning i Finland. Motsvarande

rätt tillkommer inte flykting som bor i Finland med flyktingstatus i fråga om examina.

Avtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om genomförande av vissa bestämmelser om medborgarskap (FördrS 21/1999) innebär i fråga om förvärvande av medborgarskap att åtskillnad görs mellan nordisk medborgare och här bosatt person med flyktingstatus.

Finland är dessutom part i den nordiska konventionen om social trygghet (FördS 105-106/1993) och i den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster (FördS 68-69/1996), vilka för närvarande är under förnyelse. Fastän riktningen går mot att flyktingar ges i överenskommelser ingående rättigheter allt vidsträcktare är det inte ännu möjligt att återkalla reservationen. Även Sverige har gjort motsvarande reservation om nordiska medborgares särställning. Ingen beredning om återtagande har skett i Sverige. På grund av ovanstående föreslås att Finlands allmänna reservation till flyktingkonventionen inte återtas.

2. Motiveringar till lagförslaget

1 §. I paragrafen konstateras i enlighet med vad som ovan sagts att de bestämmelser i Genèvekonventionen om flyktingar och 1967 års protokoll som hör till området för lagstiftningen gäller som lag. För dessa bestämmelser redogörs närmare nedan i avsnittet om behovet av riksdagens samtycke.

2 §. Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag kan utfärdas genom förordning av statsrådets.

3 §. Om ikraftträdande av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

3. Ikraftträdande

Återtagandet av reservationerna träder i kraft internationellt då härom har meddelats depositarien. Propositionens lagförslag är avsett att träda i kraft vid en tidpunkt som stadgas genom förordning av republikens president samtidigt som återtagandet av reservationerna träder i kraft. Med anledning av återtagandet av reservationerna bör också 2 §

förordningen om bringande i kraft av konventionen angående flyktingars rättsliga ställning (812/1968) och 2 § förordningen om bringande i kraft av protokollet angående flyktingars rättsliga ställning (813/1968) ändras. Om återtagandet av reservationerna meddelas även enligt 8 § lagen om Finlands författningssamling (188/2000) genom utrikesministeriets meddelande som publiceras i fördragsserien.

4. Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning

Enligt grundlagens 94 § 1 mom. godkänner riksdagen sådana fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Riksdagens godkännande krävs också för uppsägning av en sådan förpliktelse.

En reservation, förklaring eller motsvarande som görs till en fördragsbestämmelse kan inverka på innehållet och omfattningen av Finlands internationella förpliktelser, varför riksdagens godkännande erfordras. Enligt grundlagsutskottets senare praxis skall riksdagen godkänna också återkallande av reservation eller liknande som avgivits med riksdagens godkännande eller vilken riksdagen borde ha godkänt enligt nugällande grundlagstolkning (se GrUU 36/1997 rd, GrUU 4/2001 och GrUU 61/2001 rd).

Enligt riksdagens grundlagsutskotts praxis omfattar denna befogenhet alla till området för lagstiftningen hörande bestämmelser i internationella förpliktelser som till sin natur är materiella. Bestämmelserna bör räknas till området för lagstiftningen 1) om bestämmelsen gäller utövande eller inskränkning av någon grundläggande rättighet som är skyddad i grundlagen, 2) om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter, 3) om den sak som bestämmelsen gäller enligt grundlagen skall föreskrivas i lag, 4) om det finns lagbestämmelser om den sak som bestämmelsen gäller eller 5) om det enligt rådande uppfattning i Finland skall lagstiftas om saken. Frågan påverkas inte av om den strider mot eller över-

ensstämmer med en lagbestämmelse i Finland. (GrUU 11, 12 och 45/2000 rd).

Med anledning av vad som sagts ovan bör det därför bedömas vilka bestämmelser i flyktingkonventionen som hör till området för lagstiftningen.

I artikel 1 i flyktingkonventionen definieras de begrepp som används i konventionen. En sådan bestämmelse som indirekt påverkar tolkningen och tillämpningen av de materiella konventionsbestämmelserna, som hör till området för lagstiftningen, hör också själva till området för lagstiftningen (GrUU 6/2001 rd). Angående användningen av begreppet flykting och flyktingskapets upphörande föreskrivs nationellt även i 35 § utlänningslagen.

Enligt konventionens artikel 3, som gäller diskrimineringsförbud, skall konventionens bestämmelser tillämpas på flyktingar utan hänsyn till ras, religion eller ursprungsland. Artikel 4 i konventionen gäller frihet att utöva religion och bestämma över religiös uppföstran. I 6 § grundlagen tryggas jämlikheten mellan människor och i 11 § finns stadganden om religionsfrihet och rätten att utöva religion samt om envars rätt att ge uttryck för sin övertygelse. Dessa artiklar hör till området för lagstiftningen.

I artikel 6 i flyktingkonventionen definieras det för tillämpningen av konventionen centrala uttrycket ”under samma förhållanden”. Bestämmelsen hör till området för lagstiftningen enligt de grunder som nämns i samband med artikel 1.

Beträffande reservationerna till artikel 7 punkt 2 och artikel 8 i flyktingkonventionen är det fråga om förutsättningarna för tillämpning av finsk lag och sålunda hör reservationerna till området för lagstiftning.

I flyktingkonventionens artikel 9 bestäms om tillfälliga, för en stats säkerhet nödvändiga åtgärder som en stat kan vidta under exceptionella förhållanden. I 7 kap. utlänningslagen finns bestämmelser om säkerhetsåtgärder, som kan tillämpas även under exceptionella förhållanden. Bestämmelserna hör till området för lagstiftningen.

I artikel 10 i konventionen definieras innehållet i begreppet sammanhängande vistelse. Bestämmelsen hör till området för lagstiftningen enligt de grunder som nämns i samband med artikel 1.

I artikel 11 i flyktingkonventionen bestäms om beviljande av resedokument och uppehållstillstånd för flyktingar som är besättningsmedlemmar om bord på fartyg. Om beviljande av dylika dokument bestäms i utlänningslagen. Artikelns bestämmelser hör till området för lagstiftningen.

Reservationen till artikel 12 punkt 1 gäller individens personrättsliga ställning som subjekt för internationell privaträtt. I Finland stiftas genom lag om sådan ställning, varför reservationen hör till området för lagstiftningen.

I konventionens artikel 14 ingår bestämmelser om konstnärlig och industriell äganderätt. Om saken bestäms i Finland bl.a. i upphovsrättslagen (404/1961). Bestämmelserna hör till området för lagstiftningen.

Enligt artikel 15 i konventionen skall de fördragsslutande parterna i fråga om icke-politiska och ideella föreningar samt fackföreningar bevilja flyktingar den förmånligaste behandling som beviljas utlänningar under motsvarande förhållanden. Enligt 13 § 3 mom. grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om mötesfriheten och föreningsfriheten genom lag. I föreningslagen (503/1989) finns bestämmelser även om utlänningars deltagande i föreningsverksamhet. Bestämmelserna i artikeln hör därför till området för lagstiftningen.

I artikel 16 i flyktingkonventionen ingår bestämmelser om flyktingars rätt att föra talan inför domstol. I 21 § grundlagen stadgas om var och ens rätt att få sin sak behandlad av en domstol. Angående rättshjälp bestäms i rättshjälpslagen (257/2002). Bestämmelserna hör till området för lagstiftningen.

Artiklarna 17, 18 och 19 i konventionen gäller lönad anställning, näringsutövning och fria yrken. Om dessa saker bestäms i Finland ingående i arbetslagstiftningen samt också i utlänningslagen och lagen angående rättighet att idka näring (122/1919). Dessa artiklar hör till området för lagstiftningen.

I artikel 20 i konventionen ingår bestämmelser om ransonerings. Om detta bestäms i Finland bl.a. i beredskapslagen (1080/1991). I 6 § grundlagen stadgas om jämlik behandling. Bestämmelserna hör till området för lagstiftningen.

Enligt artikel 22 i flyktingkonventionen

beviljar de fördragsslutande parterna flyktingar i fråga om undervisning en lika förmånlig behandling som åt utlänningar i allmänhet under motsvarande förhållanden. I Finland bestäms om utbildning på olika nivåer genom lag, varför artikeln hör till området för lagstiftningen.

I artiklarna 23 och 24 i konventionen bestäms om offentliga understöd, arbetslagstiftning och socialskydd. Enligt 19 § 2 mom. grundlagen skall var och en genom lag garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsförmåga och under ålderdomen samt vid barmfördel och förlust av en försörjare. Bestämmelserna hör till området för lagstiftningen.

Reservationen till artikel 25 i flyktingkonventionen gäller fall där uppvisandet av viss handling utgör förutsättning för användande av någon rättighet. I artikel bestäms också om beviskraften hos en sådan handling. Ifall användandet av någon rättighet är anknutet till viss handling, skall om denna anknytning liksom om rätten att utföra handlingen stadgas genom lag i Finland. Reservationen gäller alltså området för lagstiftningen.

Enligt artikel 26 i konventionen skall en flykting tillerkännas rätt att välja vistelseort och fritt röra sig inom statens område, likväl med beaktande av de inskränkningar som kan gälla utlänningar i allmänhet under motsvarande förhållanden. Enligt 9 § 4 mom. grundlagen regleras rätten för utlänningar att resa in i Finland och vistas i landet genom lag. Rätten för utlänningar att röra sig fritt och vistas i Finland och om genomresa regleras i utlänningslagen. Bestämmelserna hör till området för lagstiftningen.

I artikel 27 i konventionen regleras flyktingars rätt att få identitetshandlingar och i artikel 28 om rätten att få resedokument. I 5 § utlänningslagen ingår bestämmelser om främlingspass och i 1 § lagen om identitetskort (829/1999) ingår bestämmelser om beviljande av identitetskort åt utlänningar. Artikeln hör till området för lagstiftningen.

Reservationen till artikel 28 gäller resedokument. Om flyktings resedokument stadgas i 6 § utlänningslagen. Eftersom härom i Finland finns lagstadganden gäller reservationen området för lagstiftningen.

I artikel 31 i konventionen behandlas ställ-

ningen för flyktingar som olagligt uppehåller sig i ett land. Bestämmelserna anknuter till tillämpningen av 7 kap. och 63 § i utlänningslagen och hör till området för lagstiftningen.

Artiklarna 32 och 33 i konventionen gäller utvisning. Enligt 9 § 4 mom. grundlagen får en utlänning inte utvisas, utlämnas eller återsändas om han eller hon till följd härav riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet. Närmare bestämmelser om avvisning och utvisning ingår i 6 kap. utlänningslagen. Bestämmelserna hör till området för lagstiftningen.

Genom artikel 1 i New York -protokollet utsträcks tillämpningen av flyktingkonventionen att gälla även personer som blivit flyktingar efter den 1 januari 1951. Genom protokollet utvidgas tillämpningsområdet för flyktingkonventionen på ett betydelsefullt sätt. Av denna orsak hör även artikel 1 i protokollet till området för lagstiftningen.

Enligt det ovan sagda bör riksdagen godkänna återtagandet av reservationerna. Återtagandet av reservationerna gäller inte grundlagen på det sätt som anges i dess 94 § 2 mom. Bestämmelserna i flyktingkonventionen, som i enlighet med det ovan sagda föreslås genom lag bli upplyfta till lagnivå, gäller inte heller grundlagen. Riksdagen kan sålunda besluta om godkännande av återtagandet av reservationerna med enkel majoritet och lagförslaget kan antas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § grundlagen föreslås,

att Riksdagen godkänner återtagandet av reservationerna till artikel 7 punkt 2, artikel 8, artikel 12 punkt 1, artikel 24 punkt 1 b samt till artiklarna 25 och 28 i den i Genève den 28 juli 1951 ingångna konventionen angående flyktingars rättsliga ställning, vilka även gäller det i New York den 31 januari 1967 uppgjorda protokollet angående flyktingars rättsliga ställning.

Riksdagen föreläggs samtidigt följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om konventionen angående flyktingars rättsliga ställning och protokollet angående flyktingars rättsliga ställning

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i den i Genève den 28 juli 1951 ingångna konventionen angående flyktingars rättsliga ställning (FördrS 77/1968), som även gäller det i New York den 31 januari 1967 uppgjorda protokollet angående flyktingars rättsliga ställning (FördrS 78/1968), gäller som lag.

2 §

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Om sättande i kraft av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

Helsingfors den 2 april 2004

Republikens President

TARJA HALONEN

Utrikesminister *Erkki Tuomioja*

(Översättning)

KONVENTION**angående flyktingars rättsliga ställning**

Genève den 28 juli 1951

Kapitel I

Inledning.

De Höga Fördragsslutande parterna har, i *betraktande av* att Förenta Nationernas stadga och den av generalförsamlingen den 10 december 1948 antagna universella förklaringen om de mänskliga rättigheterna fastslagit grundsatsen, att människorna utan åtskillnad skall åtnjuta de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna,

i *betraktande av* att Förenta Nationerna vid upprepade tillfällen givit uttryck för sitt stora intresse för flyktingarna och sökt tillförsäkra dessa vidast möjliga åtnjutande av nämnda rättigheter och friheter,

i *betraktande av* att det framstår såsom önskvärt att revidera och sammanfatta äldre internationella överenskommelser angående flyktingars rättsliga ställning samt att genom en ny överenskommelse utvidga de äldre överenskommelsernas tillämpningsområde och det skydd, som genom dem tillerkännes flyktingarna,

i *betraktande av* att beviljandet av asyl kan medföra en utomordentligt tung börda för vissa länder och att en tillfredsställande lösning av hithörande problem, vilkas internationella räckvidd och natur erkänts av Förenta Nationerna, därför icke kan uppnås utan internationellt samarbete,

under uttalande av önskemålet, att alla stater under erkännande av flyktingproblemets sociala och humanitära beskaffenhet måtte göra allt som står i deras makt för att förhindra detta problem att bli en orsak till spänning mellan stater, samt

efter tagen kännedom om att Förenta Nationernas Höge Kommissarie för flyktingar erhållit i uppdrag att övervaka tillämpningen av de internationella konventioner, som bereda flyktingarna skydd, och i insikt om att en effektiv samordning av de åtgärder, som vidtagas för att lösa flyktingsproblemet, kommer att vara avhängig av staternas samarbete med Höge Kommissarien,

överenskommit som följer:

Allmänna bestämmelser

Artikel 1

Definition av uttrycket »flykting»

A. I denna konvention avses med uttrycket »flykting» följande personer, nämligen

1) den som blivit att anse såsom flykting jämlikt överenskommelserna av den 12 maj 1926 eller den 30 juni 1928, konventionerna av den 28 oktober 1933 eller den 10 februari 1938, protokollet av den 14 september 1939 eller Internationella Flyktingorganisationens stadga;

varvid märkes, att av Internationella Flyktingorganisationen under dess verksamhetstid fattade beslut om att vissa personer icke skola erkännas såsom flyktingar icke skall utgöra hinder för att ställning såsom flykting tillerkännes personer, vilka uppfylla de under 2) här nedan angivna villkoren;

2) den som till följd av händelser, som inträffat före den 1 januari 1951, och i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att begagna sig av sagda lands skydd eller den som, utan att vara medborgare i något land, till följd av händelser som förut sagts befinner sig utanför det land, vari han tidigare haft sin vanliga vistelseort, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att återvända dit.

Beträffande den som är medborgare i mera än ett land avses med uttrycket »land vari han är medborgare» varje land, vari han är medborgare; ingen skall anses vara i avsaknad av det lands skydd, vari han är medborgare, därest han utan bärande skäl grundat på berättigad fruktan underlåtit att begagna sig

av något av de länders skydd, i vilka han är medborgare.

B. 1) I denna konvention skall med det i artikel 1 A förekommande uttrycket »händelser som inträffat före den 1 januari 1951» kunna förstås antingen

a) »händelser som inträffat i Europa före den 1 januari 1951 eller

b) »händelser som inträffat i Europa eller annorstädes före den 1 januari 1951»,

och skall envar fördragsslutande stat vid undertecknandet eller ratifikationen av konventionen eller vid anslutningen till densamma avgiva en förklaring angående vilkendera av dessa båda betydelser som staten ifråga inlägger i förevarande uttryck med hänsyn till de förpliktelser, som den åtager sig i enlighet med konventionen.

2) Fördragsslutande stat, som valt alternativet a) ovan, äger när som helst medelst ett till Förenta Nationernas generalsekreterare riktat meddelande utvidga sina förpliktelser genom att antaga alternativet b).

C. Denna konvention skall upphöra att vara tillämplig på den som omfattas av bestämmelserna under A ovan men som

1) av fri vilja på nytt begagnar sig av det lands skydd, vari han är medborgare; eller

2) efter att ha förlorat sitt medborgarskap, av fri vilja återförvärvar detsamma;

3) förvärvar medborgarskap i ett nytt land och kommer i åtnjutande av detta lands skydd; eller

4) av fri vilja återvänder för att bosätta sig i det land, som han lämnat eller utanför vilket han fortsatt att uppehålla sig på grund av fruktan för förföljelse; eller

5) icke kan fortfara att vägra begagna sig av det lands skydd, vari han är medborgare, enär de omständigheter, till följd av vilka han blivit erkänd såsom flykting, icke längre föreligga, dock att denna bestämmelse icke avser flykting hänförlig under A 1) ovan, som kan åberopa på tidigare förföljelse grundade, tungt vägande skäl för vägran att begagna sig av det lands skydd, vari han är medborgare; eller

6) utan att äga medborgarskap i något land kan återvända till det land, vari han tidigare hade sin vanliga vistelseort, enär de omständigheter, till följd av vilka han blivit erkänd såsom flykting, icke längre föreligga;

dock att denna bestämmelse icke avser

flykting hänförlig under A 1) ovan, som kan åberopa på tidigare förföljelse grundade, tungt vägande skäl för vägran att återvända till det land, vari han tidigare hade sin vanliga vistelseort.

D. Denna konvention är icke tillämplig på dem som för närvarande åtnjuta beskydd eller bistånd av andra Förenta Nationernas organ eller institutioner än Förenta Nationernas Høge Kommissarie för flyktingar. Därest sådant beskydd eller bistånd, av vilken anledning det vara må, skulle upphöra utan att nu ifrågavarande personers ställning blivit slutgiltigt reglerad enligt tillämpliga, av Förenta Nationernas generalförsamling antagna resolutioner, skall vederbörande utan vidare äga åtnjuta de i denna konvention stadgade förmånerna.

E. Denna konvention äger icke tillämpning på den som av vederbörliga myndigheter i det land, vari han bosatt sig, erkännes hava de rättigheter och skyldigheter, som är förbundna med innehav av medborgarskap i sagda land.

F. Stadgandena i denna konvention äger icke tillämpning på den beträffande vilken föreligga allvarliga skäl antaga, att han

a) förövat brott mot freden, krigsförbrytelse eller brott mot mänskligheten, sådana dessa brott blivit definierade i de internationella överenskommelser, som tillkommit för att meddela bestämmelser angående sådana brott; eller

b) förövat grovt icke-politiskt brott utanför tillflyktslandet, innan han erhöi tillträde till detsamma såsom flykting; eller

c) gjort sig skyldig till gärningar, stridande mot Förenta Nationernas syften och grundsatser.

Artikel 2

Allmänna skyldigheter

Varje flykting har gentemot det land, varest han befinner sig, skyldigheter främst innebärande, att han skall ställa sig till efterrättelse gällande lagar och föreskrifter ävensom anstalter, som vidtagas för upprätthållande av den allmänna ordningen.

Artikel 3

Förbud mot skiljaktig behandling

De fördragsslutande staterna skall tillämpa bestämmelserna i denna konvention på flyktingar utan åtskillnad med hänsyn till deras ras, religion eller ursprungsland.

Artikel 4

Religion

De fördragsslutande staterna skall tillerkänna flyktingar, som befinna sig inom deras territorier, en behandling som ifråga om flyktingarnas frihet att utöva sin religion och frihet att bestämma över sina barns religiösa uppfostran är minst lika förmånlig som den behandling, vilken tillkommer de egna medborgarna.

Artikel 5

Rättigheter beviljade oberoende av konventionen

Ingen bestämmelse i denna konvention skall få föranleda inskränkning i rättigheter och förmåner, som fördragsslutande stat beviljat flyktingar oberoende av konventionen.

Artikel 6

Uttrycket »under samma förhållanden»

I denna konvention innebär uttrycket »under samma förhållanden», att alla de förutsättningar (och i synnerhet sådana, som hänföra sig till längden av och betingelserna för uppehåll och vistelse), vilka vederbörande skulle behöva uppfylla för att komma i åtnjutande av någon viss rättighet, om han icke vore flykting, måste uppfyllas av honom med undantag för förutsättningar, som till sin natur är sådana, att en flykting icke kan uppfylla dem.

Artikel 7

Undantag från villkor om ömsesidighet

1) Så snart denna konvention icke innehåller mera förmånliga bestämmelser, skall fördragsslutande stat tillerkänna flyktingar samma ställning som staten i fråga tillerkänner utlänningar i allmänhet.

2) Efter tre års vistelse skall flykting inom fördragsslutande stats område vara undantagen från villkor om ömsesidighet i lagstiftningen, som må hava uppställts för att utlänning skall äga åtnjuta viss förmån.

3) Fördragsslutande stat skall fortfara att bevilja flyktingar rättigheter och förmåner, till vilka de oberoende av ömsesidighet redan var berättigade vid tidpunkten för denna konventions ikraftträdande för ifrågavarande stat.

4) De fördragsslutande staterna skall välviligt pröva möjligheten att även i frånvaron av ömsesidighet tillerkänna flyktingar rättigheter och förmåner utöver dem, på vilka de kunna göra anspråk jämlikt punkt 2 och 3 i denna artikel, ävensom möjligheten att eftergiva kravet på ömsesidighet för flyktingar som icke uppfylla de i punkt 2 och 3 i denna artikel föreskrivna villkoren.

5) Bestämmelserna i punkt 2 och 3 i denna artikel äger tillämpning såväl på rättigheter och förmåner som avses i artiklarna 13, 18, 19, 21 och 22 i denna konvention som på rättigheter och förmåner om vilka föreskrifter icke meddelas i denna konvention.

Artikel 8

Befrielse från undantagsåtgärder

I fråga om undantagsåtgärder som må vidtagas mot någon viss främmande stats medborgare med avseende på deras personer, egendom eller intressen, gäller att fördragsslutande stat icke äger gentemot flykting som formellt är medborgare i den ifrågavarande främmande staten tillämpa sådana åtgärder allenast på grund av detta flyktingens medborgarskap. Fördragsslutande stat, som på grund av den egna lagstiftningen är förhindrad att tillämpa den i denna artikel fastslagna allmänna grundsatsen, skall i därför ägnade

fall medgiva undantag för flyktingar, som nu sagts.

Artikel 9

Tillfälliga åtgärder

Bestämmelserna i denna konvention utgör icke hinder för fördragsslutande stat att i krigstid eller under andra allvarliga och utomordentliga förhållanden gentemot någon bestämd person provisoriskt vidtaga åtgärder, som staten ifråga finner oundgängligen erforderliga för den nationella säkerheten, i avvaktan på utredning genom statens försorg, huruvida vederbörande verkligen är flykting samt huruvida i hans fall upprätthållandet av åtgärderna är nödvändigt i den nationella säkerhetens intresse.

Artikel 10

Sammanhängande vistelse

1) Har flykting under andra världskriget tvångsflyttats och bortförts till fördragsslutande stats område och vistas han där, skall tiden för denna honom påtvungna vistelse räknas som tid, varunder han lovligen vistats inom denna stats område.

2) Har flykting under andra världskriget tvångsflyttats från fördragsslutande stats område och innan dagen för denna konventions ikraftträdande återvänt dit i syfte att där taga sin vistelseort, skall vistelsetiden före och efter tvångsflyttningen räknas såsom en sammanhängande tid i alla hänseenden beträffande vilka en oavbruten vistelse erfordras.

Artikel 11

Flyktingar som är sjömän

I fråga om flykting vilken regelmässigt är anställd som besättningsmedlem ombord på fartyg förande fördragsslutande stats flagga, skall denna stat välvilligt pröva möjligheterna att tillåta flyktingen att bosätta sig inom statens område och förse honom med resedokument eller att giva honom tillfälligt tillstånd att uppehålla sig inom statens område,

särskilt till underlättande av hans bosättning i ett annat land.

Kapitel II

Rättslig ställning

Artikel 12

Personrättslig ställning

1) En flyktings personrättsliga ställning skall bestämmas av lagen i det land där han har sitt hemvist eller, om han saknar hemvist, av lagen i det land där han har sin vistelseort.

2) Rättigheter, som en flykting tidigare förvärvat och som härflyta från hans personrättsliga ställning, i främsta rummet sådana som uppkomma genom äktenskap, skall erkännas av fördragsslutande stat, dock med möjlighet att i förekommande fall göra förbehåll om fullgörande av formaliteter förskrivna i statens lag. Vad nu sagts gäller likväl endast under förutsättning att fråga är om rättighet av ett slag som skulle hava erkänts av statens lag, därest vederbörande icke hade blivit flykting.

Artikel 13

Lös och fast egendom

I fråga om förvärv av äganderätt och andra rättigheter till lös och fast egendom ävensom i fråga om hyreskontrakt och andra avtal rörande lös och fast egendom, skall fördragsslutande stat tillerkänna flykting en så förmånlig behandling som möjligt och i alla handlingar icke mindre förmånlig än den, som kommer utlänningar i allmänhet till del under motsvarande förhållanden.

Artikel 14

Konstnärlig och industriell äganderätt

Beträffande skyddet för industriell äganderätt och särskilt för rätt till uppfinning, mönster, modell, varumärke och firmanamn ävensom beträffande skyddet för litterär, konstnärlig och vetenskaplig äganderätt skall flykting i det land, varest han har sin vanliga vis-

telseort, tillerkännas samma skydd som landets egna medborgare. Inom annan fördragsslutande stats område skall han åtnjuta samma skydd som där tillerkännes medborgare i det land, varest han har sin vanliga vistelseort.

Artikel 15

Föreningsrätt

I förhållandet till sammanslutningar utan politiska eller vinstsyften och till fackföreningar skall fördragsslutande stat tillerkänna flyktingar, som lovligen uppehålla sig inom statens område, den förmånligaste behandling som tillkommer främmande lands medborgare under motsvarande förhållanden.

Artikel 16

Rätt att föra talan inför rätta

1) Flykting skall inom fördragsslutande stats område ha fri tillgång till att föra talan inför domstol.

2) Flykting skall i den fördragsslutande stat, varest han har sin vanliga vistelseort, åtnjuta samma behandling som statens egna medborgare i vad gäller tillgång till domstolarna, däri inbegripet rättshjälp och befrielse från skyldighet att ställa säkerhet för rättegångskostnader (*cautio judicatum solvi*).

3) I de hänseenden som omnämnas i punkt 2 skall en flykting inom annan fördragsslutande stat än den, varest hän har sin vanliga vistelseort, åtnjuta samma behandling som tillkommer medborgare i den stat, varest flyktingen har sin vanliga vistelseort.

Kapitel III

Förvärvsarbete

Artikel 17

Lönad anställning

1) Fördragsslutande stat skall tillerkänna flykting, som lovligen uppehåller sig inom statens område, den förmånligaste behandling som under motsvarande förhållanden

tillkommer främmande lands medborgare i fråga om rätten att antaga och innehava lönad anställning.

2) I varje fall skall inskränkande åtgärder som gentemot utlänningar eller beträffande utlänningars arbetsansättning vidtagits till skydd för den inhemska arbetsmarknaden, icke tillämpas med avseende på flykting, vilken redan vid tiden för denna konventions ikraftträdande för den ifrågavarande fördragsslutande staten var undantagen från ösamma, eller vilken uppfyller något av följande villkor:

a) att flyktingen vistats i landet tre år;

b) att flyktingens make är medborgare i det land vari flyktingen vistas, dock att den genom denna bestämmelse medgivna förmånen icke må göras gällande av flykting som övergivit sin make;

c) att flyktingen har ett eller flera barn med medborgarskap i det land vari flyktingen vistas.

3) Fördragsslutande stat skall välvilligt pröva möjligheten att ifråga om rätten att antaga och inneha lönad anställning likställa flykting med statens egna medborgare och detta i synnerhet beträffande flykting, som inkommit på statens område inom ramen för planerad anskaffning av arbetskraft eller immigration.

Artikel 18

Näringsutövning

I fråga om rätten att såsom självständig företagare bedriva verksamhet inom lantbruk, industri, hantverk eller handel även som rätten att bilda bolag för handels- eller industri-rörelse skall fördragsslutande stat tillerkänna flykting, som lovligen vistas inom dess område, en så förmånlig behandling som möjligt och i alla händelser icke mindre förmånlig än den som under motsvarande förhållanden tillkommer utlänningar i allmänhet.

Artikel 19

Fria yrken

1) Fördragsslutande stat skall tillerkänna flykting, som lovligen vistas inom stats om-

råde samt innehar av vederbörande myndigheter i samma stat erkända betyg och önskar utöva ett fritt yrke, en så förmånlig behandling som möjligt och i alla händelser icke mindre förmånlig än den som under motsvarande förhållanden tillkommer utlänningar i allmänhet.

2) Fördragsslutande stat skall inom ramen för sina lagar och författningar göra allt som står i dess makt för att säkra i denna artikel avsedda flyktingars bosättning inom områden utanför huvudlandet, för vilkas internationella förbindelser staten i fråga är ansvarig.

Kapitel IV

Sociala förmåner

Artikel 20

Ransonering

I händelse av ransonering gällande för befolkningen i dess helhet och reglerande den allmänna fördelningen av varor på vilka råder brist skall flyktingar behandlas lika med ifrågavarande stats egna medborgare.

Artikel 21

Bostäder

Vad beträffar bostäder skall fördragsslutande stat, i den mån detta ämne är reglerat i lag eller författning eller är underkastat offentlig myndighets kontroll, tillerkänna flykting, som lovligen vistas inom statsområdet, en så förmånlig behandling som möjligt och i alla händelser icke mindre förmånlig än den som under motsvarande förhållanden tillkommer utlänningar i allmänhet.

Artikel 22

Offentlig undervisning

1) Fördragsslutande stat skall tillerkänna flykting samma behandling som statens egna medborgare ifråga om undervisningen i grundskolan.

2) Beträffande annan undervisning än den i grundskolan, och i synnerhet såvitt gäller till-

träde till studier, erkännandet av utländska skolbetyg, diplom och universitetsexamina, nedsättning av avgifter samt tilldelning av stipendier, skall fördragsslutande stat tillerkänna flykting en så förmånlig behandling som möjligt och i alla händelser icke mindre förmånlig än den, som under motsvarande förhållanden tillkommer utlänningar i allmänhet.

Artikel 23

Understöd av det allmänna

Fördragsslutande stat skall tillerkänna flykting, som lovligen vistas inom statsområdet, samma behandling som statens egna medborgare i fråga om understöd och bistånd från det allmänna.

Artikel 24

Arbetslagstiftning och socialförsäkring

1) Fördragsslutande stat skall tillerkänna flykting, som lovligen vistas inom statsområdet, samma behandling som statens egna medborgare beträffande:

a) avlöning, inbegripande familjetillägg, då sådant utgör del av lön, arbetstidens längd, övertid, betald semester, inskränkning av hembete, minimiålder för arbetsanställning, lärlingskap och yrkesutbildning, kvinnors och unga personers arbete samt åtnjutandet av förmåner enligt kollektivavtal, allt i den mån dessa ämnen är reglerade i lag eller författning eller är lagda under förvaltningsmyndighets kontroll;

b) socialförsäkring (lagstadgade bestämmelser rörande olycksfall i arbete, yrkessjukdomar, moderskap, sjukdom, invaliditet, ålderdom, dödsfall, arbetslöshet, familjeförsörjningsskyldighet ävensom varje annan situation, som enligt ifrågavarande stats lag är täckt av socialförsäkring), dock med förbehåll för:

i) bestämmelser till skydd för redan förvärvade rättigheter och rättigheter, som hålla på att förvärvas,

ii) särskilda föreskrifter i det lands lag vari flyktingen vistas, vilka avser förmåner eller delar av förmåner, som uteslutande bekostas

av allmänna medel, eller vilka gälla bidrag till personer som icke ifråga om erläggande av avgifter uppfylla förutsättningarna för erhållande av full pension.

2) Rätt till ersättning i anledning av flyktings död till följd av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom skall icke lida någon inskränkning för det fall att förmånstagarens vistelseort är belägen utanför vederbörande fördragsslutande stats område.

3) Förmåner stadgade i överenskommelser, som ingåtts eller framdeles kunna komma att ingås mellan de fördragsslutande staterna rörande vidmakthållande av rättighet i fråga om socialförsäkring som förvärvats eller håller på att förvärvas, skall av de fördragsslutande staterna utsträckas till flyktingar, under förutsättning att dessa uppfyller de villkor, som föreskrivits för medborgarna i de stater vilka undertecknat överenskommelserna ifråga.

4) De fördragsslutande staterna skall välviligt pröva möjligheterna att i vidaste mån till flyktingar utsträcka förmåner stadgade i liknande överenskommelser, som är i kraft eller kunna komma att träda i kraft mellan de fördragsslutande staterna och andra stater.

Kapitel V

Administrativa åtgärder

Artikel 25

Bistånd av förvaltningsmyndigheterna

1) För det fall att flykting enligt vanliga regler icke skulle kunna utöva någon rättighet utan bistånd av utländsk myndighet till vilken han icke kan hänvända sig, skall fördragsslutande stat, på vars område flyktingen vistas, sörja för att motsvarande bistånd lämnas honom av statens egna myndigheter eller av internationell myndighet.

2) Myndighet som avses i punkt 1 skall för flykting utfärda eller under sitt överinseende låta utfärda sådana handlingar och intyg som i vanliga fall skulle för utlänning utfärdas av hans hemlands myndigheter eller genom dessas förmedling.

3) Handlingar och intyg, utfärdade på sätt nyss sagts, skall ersätta officiella aktstycken, som för utlänningar utfärdats av deras hem-

lands myndigheter eller genom dessas förmedling, och skall tillerkännas vitsord, intill dess att motbevisning förebringas.

4) Utan förfång för undantag, som kan vara stadgade till förmån för medellösa personer, må avgifter upptagas för tjänsteåtgärder, som avses i denna artikel, dock att avgifterna skall vara skäligen och motsvara avgifter, som åkrävas ifrågavarande stats egna medborgare för liknande åtgärder.

5) Bestämmelserna i denna artikel skall icke föranleda avvikelser från vad som stadgas i artiklarna 27 och 28.

Artikel 26

Rörelsefrihet

Fördragsslutande stat skall tillerkänna flykting, som lovligen uppehåller sig inom statsområdet, rätt att inom detta välja vistelseort och att röra sig fritt, dock att inskränkningar, som må vara stadgade för utlänningar i allmänhet under motsvarande förhållanden, skall kunna tillämpas.

Artikel 27

Identitetshandlingar

Fördragsslutande stat skall utfärda identitetshandlingar till flykting, som befinner sig inom statsområdet och som icke är i besittning av giltigt resedokument.

Artikel 28

Resedokument

1) Fördragsslutande stat skall för flykting, som lovligen vistas inom statsområdet, utfärda resedokument för resor utanför statsområdet, såvida icke tungt vägande skäl hänförliga till den nationella säkerheten eller den allmänna ordningen tala däremot; på nu nämnda dokument skall föreskrifterna i bilagan till denna konvention äga tillämpning. Fördragsslutande stat må utfärda sådant resedokument även till annan flykting än förut sagts, som befinner sig inom statsområdet; särskilt skall fördragsslutande stat i denna del välviligt behandla flykting, som befinner sig

inom statsområdet och som är ur stånd att erhålla resedokument från det land, varest flyktingen har lov att vistas.

2) Resedokument, som enligt äldre internationella överenskommelser av parter i sådana utställts för flyktingar, skall erkännas av de fördragsslutande staterna och betraktas som om de hade utställts enligt nu förevarande artikel.

Artikel 29

Beskattning

1) Fördragsslutande stat skall icke avkräva flykting andra eller högre avgifter, skatter eller pålagor, under vilken benämning det vara må, än de vilka upptagas eller komma att upptagas av statens egna medborgare under motsvarande förhållanden.

2) Vad i punkt 1 stadgas utgör icke hinder för tillämpning i fråga om flyktingar av föreskrifter i lagar eller förordningar angående avgifter för utfärdande genom myndigheterna av handlingar för utlänningar, identitetshandlingar inbegripna.

Artikel 30

Överförande av tillgångar

1) Fördragsslutande stat skall, i den ordning dess lagar och förordningar medgiva, tillåta flykting att överföra tillgångar, som han infört till statsområdet, till annat land, i vilket han erhållit tillstånd att inresa för att där bosätta sig.

2) Fördragsslutande stat skall välvilligt pröva flyktings ansökan om tillstånd att överföra tillgångar, varhelst dessa må befinna sig, vilka är erforderliga för flyktingens bosättning i annat land, i vilket han erhållit tillstånd att inresa för bosättning.

Artikel 31

Flyktingar som olovligen uppehålla sig i tillflyktslandet

1) Fördragsslutande stat skall icke för olovlig inresa eller olovligt uppehåll bestraffa flykting, som anlant direkt från område var-

est hans liv eller frihet var i fara på sätt i artikel 1 avses och som utan tillstånd inrest eller uppehåller sig inom den fördragsslutande statens område, under förutsättning att flyktingen utan dröjsmål anmäler sig hos myndigheterna och visar godtagbara skäl för sin olovliga inresa eller sitt olovliga uppehåll.

2) Fördragsslutande stat skall icke ålägga flykting som nu sagts andra inskränkningar i hans rörelsefrihet än som är nödvändiga, och inskränkningarna må upprätthållas endast till dess flyktingens ställning i landet har blivit reglerad eller han erhåller tillstånd att inresa i annat land. Fördragsslutande stat skall bevilja flykting som nu avses skäligt rådrum och alla nödvändiga lättnader för att erhålla tillstånd att inresa i annat land.

Artikel 32

Utvisning

1) Fördragsslutande stat må icke utvisa flykting, som lovligen uppehåller sig inom statsområdet, annat än på grund av skäl hänförliga till den nationella säkerheten eller den allmänna ordningen.

2) Utvisning av flyktingen må endast äga rum i form av verkställighet av ett i laga ordning tillkommet beslut. Såvida icke tvingande skäl hänförliga till den nationella säkerheten tala däremot, skall det tillåtas flyktingen att föreläggas bevisning för att rentvå sig ävensom att föra talan inför och för sådant ändamål företräddas inför vederbörlig myndighet eller inför en eller flera personer, som blivit särskilt förordnade av myndigheten.

3) Fördragsslutande stat skall bevilja flykting som nu åsyftas skäligt rådrum, inom vilket han må söka erhålla vederbörligt tillstånd att inresa till annat land. Under denna frist äger den fördragsslutande staten gentemot flyktingen vidtaga sådana inre åtgärder, som den finner erforderliga.

Artikel 33

Förbud mot utvisning och avvissning

1) Fördragsslutande stat må icke, på vilket sätt det vara må, utvisa eller avvisa flykting till gränsen mot område varest hans liv eller

frihet skulle hotas på grund av hans ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning.

2) Denna bestämmelse må likväl icke åberopas av flykting, vilken det föreligger skälig anledning att betrakta som en fara för det lands säkerhet i vilket han uppehåller sig eller vilken, med hänsyn till att han genom lagkraftätagande dom har dömts för synnerligen grovt brott, utgör en samhällsfara i sagda land.

Artikel 34

Naturalisation

Fördragsslutande stat skall så mycket som möjligt underlätta flyktingarnas införlivande med samhället och deras naturalisation. Särskilt skall fördragsslutande stat bemöda sig om att påskynda naturalisationsförfarandet och att så mycket som möjligt nedbringa avgifterna och kostnaderna för detta.

Kapitel VI

Verkställighets- och övergångsbestämmelser

Artikel 35

Samarbete mellan inländska myndigheter och Förenta Nationerna

1) Fördragsslutande stat åtager sig att samarbeta med Förenta Nationernas Höga Kommissariat för flyktingar, eller annat Förenta Nationernas organ som kan komma att efterträda detsamma vid fullgörandet av ifrågakörande organs uppgifter, och skall särskilt underlätta dess uppgift att vaka över efterlevnaden av bestämmelserna i denna konvention.

2) För att Höga Kommissariatet eller annat Förenta Nationernas organ, som kan komma att efterträda detsamma, skall bli i tillfälle att avgiva rapporter till Förenta Nationernas vederbörliga andra organ, åtager sig fördragsslutande stat att på begäran i lämplig form tillhandahålla de förra organen upplysningar och statistiska uppgifter beträffande:

- a) flyktingars rättsliga ställning;
- b) genomförandet av denna konvention

c) lagar, förordningar och övriga föreskrifter, som är eller framdeles kunna komma att bli gällande beträffande flyktingar.

Artikel 36

Underrättelse om inländsk lagstiftning

Fördragsslutande stat skall till Förenta Nationernas generalsekreterare insända texten till lagar och förordningar, som den kan komma att utfärda för att säkerställa denna konventions efterlevnad.

Artikel 37

Förhållandet till tidigare konventioner

Med förbehåll för stadgandet i artikel 28 punkt 2 skall denna konvention i förhållandet mellan konventionens parter träda i stället för överenskommelserna av den 5 juli 1922, den 31 maj 1924, den 12 maj 1926, den 30 juni 1928 och den 30 juli 1935, liksom konventionerna av den 28 oktober 1933 och den 10 februari 1938, protokollet av den 14 september 1939 och överenskommelsen av den 15 oktober 1946.

Kapitel VII

Slutbestämmelser

Artikel 38

Biläggande av tvister

Tvist mellan konventionsparter rörande denna konventions tolkning eller tillämpning, som icke kunnat biläggas på annat sätt, skall på begäran av part i tvisten underställas den Internationella Domstolen.

Artikel 39

Undertecknande, ratifikation och anslutning

1.) Denna konvention skall framläggas för undertecknande i Genève den 28 juli 1951 och skall därefter deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare. Den skall hållas

öppen för undertecknande vid Förenta Nationernas Europasäte från den 28 juli till den 31 augusti 1951 och skall därefter på nytt stå öppen för undertecknande vid Förenta Nationernas huvudsäte från den 17 september 1951 till den 31 december 1952.

2) Konventionen skall stå öppen för undertecknande av alla stater som är medlemmar av Förenta Nationerna, ävensom för varje annan stat som erhållit inbjudan att delta i den diplomatiska konferensen angående flyktingars och statslösa personers rättsliga ställning eller till vilken en inbjudan att underteckna må ha riktats av generalförsamlingen. Konventionen skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten skola deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

3) Konventionen skall från den 28 juli 1951 stå öppen för anslutning av stater, som avses i punkt 2 Anslutning skall äga rum genom deponering av ett anslutningsinstrument hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

Artikel 40

Klausul om territoriell tillämplighet

1) Stat må vid undertecknande eller ratifikation av konventionen eller vid anslutning till densamma förklara, att denna skall utsträckas att gälla för alla de områden för vilkas internationella förbindelser staten i fråga är ansvarig, eller till ett eller flera av dem. Förklaringen blir verkande, då konventionen träder i kraft för sagda stat.

2) Vid vilken senare tidpunkt som helst kan en sådan utsträckning av konventionens tillämplighet göras genom underrättelse till Förenta Nationernas generalsekreterare och skall erhålla verkan från nittionde dagen efter den då Förenta Nationernas generalsekreterare mottog underrättelsen, eller från dagen för konventionens ikraftträdande för den ifrågasvarande staten, därest denna dag infaller senare.

3) Beträffande områden till vilka konventionen icke utsträckts vid tidpunkten för undertecknandet, ratifikationen eller anslutningen, skall vederbörande stat överväga möjligheten att snarast vidtaga erforderliga åtgärder för att utsträcka konventionens tillämplighet till områdena i fråga, dock bero-

ende av samtycke från områdenas regeringar, där sådant av konstitutionella skäl erfordras.

Artikel 41

Klausul om förbundsstater

I fråga om förbundsstat eller stat som icke är en enhetsstat skall följande bestämmelser äga tillämpning:

a) Beträffande artiklar i denna konvention vilkas genomförande faller inom området för förbundsstatens lagstiftningsmakt gäller, att i denna utsträckning förbundsregeringens förpliktelser är desamma som konventionsparters vilka icke är federala stater;

b) Beträffande artiklar i konventionen vilkas tillämpning är beroende av lagstiftningsåtgärder inom delstater, provinser eller kantoner vilka icke enligt förbundsstatens författning är skyldiga att vidtaga sådana lagstiftningsåtgärder, åligger det förbundsregeringen att så snart som möjligt och med en tillstyrkande anbefallning tillkännagiva de ifrågasvarande artiklarna för vederbörande myndigheter i delstaterna, provinserna eller kantonerna.

c) Förbundsstat som är ansluten till denna konvention skall på annan fördragsslutande stats av Förenta Nationernas generalsekreterare förmedlade begäran beträffande bestämmelser i konventionen tillhandahålla en redogörelse för lagstiftning och praxis inom förbundsstaten och de rättsliga enheter som bilda densamma, vilken redogörelse skall utvisa i vilken utsträckning bestämmelsen i fråga genom lagstiftning eller på annat sätt har blivit genomförd.

Artikel 42

Förbehåll

1) Vid tidpunkten för undertecknande eller ratifikation av konventionen eller för anslutning till densamma må stat göra förbehåll mot artiklar i konventionen med undantag för artiklarna 1, 3, 4 och 16 punkt 1, 33 och 36-46.

2) Stat, som gjort förbehåll enligt punkt 1, må när som helst återkalla förbehållet genom meddelande därom till Förenta Nationernas generalsekreterare.

Artikel 43

Ikraftträdande

1) Denna konvention skall träda i kraft på nittionde dagen efter dagen för deponerandet av det sjätte ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

2) För stat, som ratificerar eller ansluter sig till konventionen efter deponerandet av det sjätte ratifikations- eller anslutningsinstrumentet, skall konventionen träda i kraft på nittionde dagen efter dagen för deponerandet av ifrågavarande stats ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 44

Uppsägning

1) Fördragsslutande stat må när som helst uppsäga denna konvention genom underrättelse till Förenta Nationernas generalsekreterare.

2) Verkan av uppsägningen inträder för ifrågavarande stat ett år efter den dag då uppsägningen mottogs av Förenta Nationernas generalsekreterare.

3) Stat, som avgivit förklaring eller lämnat underrättelse enligt artikel 40, må när som helst därefter genom underrättelse till Förenta Nationernas generalsekreterare förklara, att konventionen skall upphöra att vara tillämplig på område som avses i artikel 40 ett år efter den dag då generalsekreteraren mottog underrättelsen.

Artikel 45

Revision

1) Fördragsslutande stat må när som helst begära revision av denna konvention genom

framställning till Förenta Nationernas generalsekreterare.

2) Förenta Nationernas generalförsamling skall i förekommande fall rekommendera vilka åtgärder som eventuellt skola vidtagas med anledning av en sådan begäran.

Artikel 46

Underrättelser från Förenta Nationernas generalsekreterare

Förenta Nationernas generalsekreterare skall underrätta alla stater som äro medlemmar av Förenta Nationerna ävensom övriga i artikel 39 avsedda stater om

a) förklaringar och meddelanden enligt artikel 1 B;

b) undertecknanden, ratifikationer och anslutningar enligt artikel 39;

c) förklaringar och underrättelser enligt artikel 40;

d) förbehåll och återkallande av förbehåll enligt artikel 42;

e) dagen då denna konvention enligt artikel 43 träder i kraft;

f) uppsägningar och underrättelser enligt artikel 44;

g) framställningar om revision enligt artikel 45.

Till *bekräftande härav* har undertecknade, vederbörligen befullmäktigade ombud, undertecknat denna konvention på sina regeringars vägnar,

som skedde i Genève den 28 juli 1951 i ett exemplar, vars engelska och franska texter skall äga lika vitsord och vilket skall förbli deponerat i Förenta Nationernas arkiv, medan bestyrkta avskrifter skola översändas till alla medlemmar av Förenta Nationerna och till övriga i artikel 39 avsedda stater.

(Översättning)

PROTOKOLL

angående flyktingars rättsliga ställning

De stater som är anslutna till detta protokoll har,

i betraktande av att den i Geneve den 28 juli 1951 undertecknade konventionen angående flyktingars rättsliga ställning (härnedan benämnd »konventionen») endast omfattar sådana personer som blivit flyktingar till följd av händelser, som inträffat före den 1 januari 1951,

i betraktande av att nya flyktingkategorier tillkommit sedan konventionen antogs och att dessa flyktingar därför icke omfattas av konventionen,

i betraktande av att det är önskvärt att samma rättsliga ställning skall åtnjutas av alla flyktingar, som omfattas av definitionen i konventionen utan hänsyn till tidpunkten 1 januari 1951,

överenskommit som följer:

Artikel 1

Allmän bestämmelse

1. De stater som är anslutna till detta protokoll förpliktar sig att tillämpa artiklarna 2 till och med 34 av konventionen på flyktingar, sådant detta begrepp definieras härnedan.

2. I detta protokoll skall, utom vid tillämpningen av punkt 3 av denna artikel, med »flykting» förstås varje person, som omfattas av definitionen i artikel 1 av konventionen som om orden »... till följd av händelse, som inträffat före den 1 januari 1951, och ...» samt orden »... till följd av händelser som förut sagts ...» i artikel 1 A 2) var utelämnade

3. Detta protokoll skall tillämpas av stater, som är anslutna till detsamma, utan någon begränsning från geografisk synpunkt; förklaringar som avgivits enligt artikel 1 B 1) a) av konventionen av stater, som redan tillträtt densamma, skall dock gälla även i förhållan-

de till detta protokoll, med mindre dessa förklaringar utvidgas enligt artikel 1 B 2) av konventionen.

Artikel 2

Samarbete mellan inländska myndigheter och Förenta Nationerna

1. De stater som är anslutna till detta protokoll förpliktar sig att samarbeta med Förenta Nationernas Höga Kommissariat för flyktingar eller annat Förenta Nationernas organ, som må komma att efterträda detta, vid fullgörandet av ifrågavarande organs uppgifter och skall särskilt underlätta dess uppgift att vaka över efterlevnaden av bestämmelserna i detta protokoll.

2. För att Höga Kommissariatet eller annat Förenta Nationernas organ, som må komma att efterträda detta, skall bli i tillfälle att avge rapporter till vederbörande organ inom Förenta Nationerna, förpliktar sig stat som är ansluten till detta protokoll att på begäran i lämplig form tillhandahålla ifrågavarande organ upplysningar och statistiska uppgifter beträffande:

- a) flyktingars rättsliga ställning;
- b) genomförandet av detta protokoll;
- c) lagar, förordningar och övriga föreskrifter, som är eller framdeles må komma att bli gällande beträffande flyktingar.

Artikel 3

Underrättelse om inländsk lagstiftning

Stat som är ansluten till detta protokoll skall till Förenta Nationernas generalsekretärare insända texten till lagar och förordningar, som den må komma att utfärda för att säkerställa efterlevnaden av detta protokoll.

Artikel 4

Biläggande av tvister

Tvist mellan stater, som är anslutna till detta protokoll, rörande tolkningen eller tillämpningen av detsamma och som icke kan biläggas på annat sätt, skall på begäran av part tvisten underställas den internationella domstolen.

Artikel 5

Anslutning

Detta protokoll skall stå öppet för anslutning av alla stater som tillträtt konventionen och av annan stat, som är medlem av Förenta Nationerna eller av något dess fackorgan, eller till vilken en inbjudan att ansluta sig må ha riktats av Förenta Nationernas generalförsamling. Anslutning skall ske genom deponering av ett anslutningsinstrument hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

Artikel 6

Klausul om förbundsstater

I fråga om förbundsstat eller stat, som icke är en enhetsstat, skall följande bestämmelser gälla:

a) Beträffande de artiklar av konventionen, som skall tillämpas enligt artikel 1, punkt 1, av detta protokoll, och vilkas genomförande faller inom området för förbundsstatens lagstiftningsmakt gäller, att förbundsregeringens förpliktelser vad avser dessa skall vara desamma som förpliktelserna för de stater, vilka icke är federala stater;

b) Beträffande de artiklar av konventionen, som skall tillämpas enligt artikel 1, punkt 1, av detta protokoll, och vilkas genomförande är beroende av lagstiftningsåtgärder inom delstater, provinser eller kanton, vilka icke enligt förbundsstatens författning är skyldiga att vidtaga sådana lagstiftningsåtgärder, åligger det förbundsregeringen att så snart som

möjligt och med en tillstyrkande anbefallning tillkännage de ifrågavarande artiklarna för vederbörande myndigheter i delstaterna, provinserna eller kantonerna.

c) Förbundsstat, som är ansluten till detta protokoll, skall på en av Förenta Nationernas generalsekreterare förmedlad begäran från annan fördragsslutande stat tillhandahålla en redogörelse för lagstiftning och praxis inom förbundsstaten och de rättsliga enheter, som bildar densamma, ifråga om bestämmelse i konventionen, som skall tillämpas enligt artikel 1, punkt 1, av detta protokoll; denna redogörelse skall utvisa i vilken utsträckning bestämmelsen i fråga genom lagstiftning eller på annat sätt har blivit genomförd.

Artikel 7

Förbehåll och förklaringar

1. Vid anslutningen må stat göra förbehåll mot artikel 4 av detta protokoll och mot tillämpningen enligt artikel 1 av detta protokoll av varje bestämmelse i konventionen med undantag för de bestämmelser som intagits i artiklarna 1, 3, 4, 16 punkt 1 samt 33; i fråga om stat som tillträtt konventionen skall förbehåll som gjorts enligt denna artikel dock icke gälla flyktingar, på vilka konventionen är tillämplig.

2. Förbehåll som stat som tillträtt konventionen gjort enligt artikel 42 av denna skall, såframt de ej återkallats, gälla i förhållande till dess förpliktelser enligt detta protokoll.

3. Stat, som gjort förbehåll enligt punkt 1 av denna artikel, må när som helst återkalla detta genom meddelande därom till Förenta Nationernas generalsekreterare.

4. Förklaring, som avgivits enligt artikel 40, punkt 1 och 2, av konventionen av stat som tillträtt denna och som ansluter sig till detta protokoll, skall anses gälla även i förhållande till detta protokoll, med mindre stat vid anslutningen anmäler till Förenta Nationernas generalsekreterare att så icke skall vara fallet. Bestämmelserna i artikel 40, punkt 2 och 3, och artikel 44, punkt 3, av konventionen skall anses vara tillämpliga, mutatis mutandis, på detta protokoll.

Artikel 8

Ikraftträdande

1. Detta protokoll träder i kraft den dag då det sjätte anslutningsinstrumentet deponeras.

2. I förhållande till stat som ansluter sig till protokollet efter deponeringen av det sjätte anslutningsinstrumentet, träder protokollet i kraft den dag då sådan stat deponerar sitt anslutningsinstrument.

Artikel 9

Uppsägning

1. Stat som är ansluten till detta protokoll må när som helst uppsäga detsamma genom anmälan till Förenta Nationernas generalsekreterare.

2. För vederbörande stat träder sådan uppsägning i kraft ett år från den dag då anmälan mottogs av Förenta Nationernas generalsekreterare.

Artikel 10

Underrättelser från Förenta Nationernas generalsekreterare

Förenta Nationernas generalsekreterare skall underrätta i artikel 5 ovan avsedda stater om dagen för ikraftträdande av, om anslutningar till, om förbehåll mot och om återkallelser av förbehåll mot samt om uppsägning av detta protokoll ävensom om förklaringar och anmälningar avseende detta.

Artikel 11

Deponering i Förenta Nationernas sekretariats arkiv

Ett av Förenta Nationernas generalförsamlingens president och Förenta Nationernas generalsekreterare undertecknat exemplar av detta protokoll, vars engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter äger lika giltighet, skall deponeras i Förenta Nationernas sekretariats arkiv. Generalsekreteraren skall överlämna bestyrkta kopior av detta till alla stater, som är medlemmar av Förenta Nationerna, och till övriga i artikel 5 ovan avsedda stater.